

Věc C-302/23 [Piekiewicz] ⁱ

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

10. května 2023

Předkládající soud:

Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach (Polsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

28. dubna 2023

Navrhovatel:

M. J.

Další účastník řízení:

C. J.

[OMISSIS]

USNESENÍ

ze dne 28. dubna 2023

Okresní soud Katowice – východ v Katowicích, VII. hospodářské oddělení (Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach, VII Wydział Gospodarczy)

[OMISSIS]

po projednání [OMISSIS]

na neveřejném zasedání

ve věci návrhu M. J.

proti C. J.

ⁱ V projednávané věci bylo uvedeno fiktivní jméno, které neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

na vyznačení doložky vykonatelnosti

v souvislosti s návrhem M. J. na vyloučení vyššího soudního úředníka (Referendarz Sądowny)

rozhodl takto:

I.

Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie předkládá k rozhodnutí následující předběžná otázka:

Musí být čl. 2 odst. 1 a 3 ve spojení s čl. 25 odst. 1 a 2 a s body 12, 13, 18, 21, 22 a 49 odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. (...) [910/2014] ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES (Úř. věst. L 257, 28. 8. 2014, s. 73) vykládán v tom smyslu, že soud členského státu je povinen přijmout podání učiněné u tohoto soudu a podepsané elektronickým podpisem ve smyslu čl. 3 odst. 10 nařízení, v situaci, kdy vnitrostátní právo tohoto členského státu nestanoví jinou možnost předkládat podání k soudu s použitím elektronického podpisu než prostřednictvím komunikačního a informačního systému?

II. Na základě čl. 177 odst. 3¹ občanského soudního řádu (Kodeks postępowania cywilnego) se řízení ve věci přerušuje, dokud nebude poskytnuta odpověď na otázku uvedenou v bodě I.

[OMISSIS]

ODŮVODNĚNÍ

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Účastníci řízení

a)

navrhovatel: M. J., [OMISSIS]

b)

další účastník řízení: C. J., [OMISSIS]

[OMISSIS]

I.

Skutkové okolnosti případu, průběh a předmět původního řízení.

1)

Navrhovatel M. J. je podnikatelem a věřitelem účastníka C. J.

2)

Dne 28. listopadu 2022 předložil navrhovatel Okresnímu soudu Katowice – východ v Katovicích (Sąd Rejonowy Katowice – Wschód w Katowicach) návrh na vyznačení doložky vykonatelnosti vůči manželce dalšího účastníka – B. J. – za účelem provedení exekuce na nemovitost, která je součástí společného jmění manželů. Návrh byl zaslán e-mailem na elektronickou adresu soudu. Návrh nebyl opatřen vlastnoručním podpisem, nýbrž byl podepsán elektronicky, a to důvěryhodným podpisem propojeným s tzv. platformou (...) („elektronická platforma služeb veřejné správy“). Jedná se o komunikační a informační systém, v němž veřejné instituce poskytují služby prostřednictvím jediného přístupového místa na internetu. K návrhu byla rovněž připojena žádost o osvobození od soudních poplatků.

3)

Vyšší soudní úředník, který žádost posuzoval, vyzval dne 30. prosince 2022 navrhovatele, aby odstranil formální nedostatky podání mimo jiné předložením vlastnoručně podepsaného úředního formuláře s podrobnými údaji o rodinném stavu, majetku, příjmech a zdrojích obživy – ve lhůtě jednoho týdne od doručení výzvy pod hrozbou odmítnutí žádosti o osvobození od soudních poplatků.

4)

Navrhovatel zaslal prohlášení o rodinném stavu, majetku, příjmech a zdrojích obživy na elektronickou adresu soudu dne 21. ledna 2023. Toto prohlášení bylo podepsáno důvěryhodným elektronickým podpisem propojeným s platformou (...).

5)

Rozhodnutím ze dne 8. února 2023 vyšší soudní úředník odmítl žádost o osvobození od soudních poplatků z důvodu neodstranění formálních nedostatků ve stanovené lhůtě, zejména z důvodu absence vlastnoručního podpisu na žádosti.

6)

Dne 4. března 2023 zaslal navrhovatel na elektronickou adresu soudu návrh na vyloučení vyššího soudního úředníka z projednávání věci spolu s návrhem, aby proti němu bylo zahájeno kárné řízení. I tentokrát byl návrh podepsán elektronicky důvěryhodným podpisem. Navrhovatel v odůvodnění návrhu uvedl, že existují vážné pochybnosti o nestrannosti vyššího soudního úředníka při projednávání věci. Podle navrhovatele vyšší soudní úředník zjevně porušuje právo Evropské unie, když odmítá přijmout podání opatřené elektronickým podpisem zasláné na elektronickou adresu soudu. Dle názoru navrhovatele porušuje vyšší

soudní úředník konkrétně čl. 25 odst. 1 a 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. [910/2014] ze dne 23. července 2014 o elektronické identifikaci a službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce na vnitřním trhu a o zrušení směrnice 1999/93/ES (dále jen „nařízení eIDAS“).

7)

Podle navrhovatele není vyšší soudní úředník při projednávání věci nestranný, neboť nedodržuje zásadu přednosti unijního práva, která je ustálena v judikatuře Soudního dvora Evropské unie [OMISSIS]. Podle názoru navrhovatele má na tuto okolnost vliv politická situace v Polsku a výkon spravedlnosti některými soudci jmenovanými kritizovanou Národní radou soudnictví (Krajowa Rada Sądownictwa). Kromě toho byla zásada přednosti unijního práva nedávno v Polsku zpochybněna a navrhovatel je politicky činnou osobou. Navrhovatel dále poukázal na to, že vyšší soudní úředník nezákonně odmítl jeho návrh, čímž se nedovoleným způsobem politicky vyjádřil.

8)

Navrhovatel uvedl, že v soudních řízeních na území Evropské unie musí být elektronický podpis uznáván i soudy v Polsku, neboť právo Společenství má přednost před vnitrostátními předpisy. Elektronickému podpisu totiž nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nesplňuje požadavky na kvalifikované elektronické podpisy, jak vyplývá ze znění čl. 25 odst. 1 nařízení eIDAS.

9)

Veškerá podání zasláná navrhovatelem na elektronickou adresu soudu byla pracovníky soudu vytištěna a následně založena do spisu.

II. Unijní právo relevantní pro odpověď na předběžnou otázku

10) Nařízení eIDAS

Bod 12 odůvodnění: Jedním z cílů tohoto nařízení je odstranění stávajících překážek přeshraničního využívání prostředků pro elektronickou identifikaci, které se v členských státech používají k autentizaci, alespoň pro účely veřejných služeb. Toto nařízení nemá za cíl zasahovat do systémů správy elektronické identity a souvisejících infrastruktur zřízených v členských státech. Jeho cílem je zajistit, aby u přístupu k přeshraničním on-line službám poskytovaným členskými státy byla možná bezpečná elektronická identifikace a autentizace.

Bod 13 odůvodnění: Členské státy by měly mít možnost používat nebo zavést prostředky pro účely elektronické identifikace pro přístup k on-line službám. Měly by mít rovněž možnost rozhodnout, zda do poskytování těchto prostředků zapojí soukromý sektor. Členské státy by neměly mít povinnost oznámit své systémy

elektronické identifikace Komisi. Je na členských státech, aby si zvolily, zda jí oznámí veškeré systémy elektronické identifikace používané na vnitrostátní úrovni pro přístup alespoň k veřejným on-line službám či zvláštním službám nebo pouze některé z těchto systémů, nebo zda tyto systémy neoznámí.

Bod 18 odůvodnění: Toto nařízení by mělo stanovit odpovědnost oznamujícího členského státu, strany vydávající prostředky pro elektronickou identifikaci a strany provozující postup autentizace za nedodržení příslušných povinností z tohoto nařízení vyplývajících. Mělo by však být uplatňováno v souladu s vnitrostátními pravidly odpovědnosti. Tato vnitrostátní pravidla týkající se například vymezení škod nebo souvisejících platných procesních pravidel, včetně důkazního břemene, jím proto nejsou dotčena.

Bod 21 odůvodnění: Toto nařízení by mělo stanovit rovněž obecný právní rámec pro využívání služeb vytvářejících důvěru. Nemělo by však zakládat obecnou povinnost používat tyto služby ani zřít přístupový bod pro všechny existující služby vytvářející důvěru. Zejména by se nemělo vztahovat na poskytování služeb, které jsou využívány výhradně uvnitř uzavřených systémů mezi určeným okruhem účastníků a nemají žádný vliv na třetí osoby. Požadavky tohoto nařízení by se neměly například vztahovat na systémy zavedené v podnicích nebo v orgánech veřejné správy za účelem řízení vnitřních postupů využívajících služby vytvářející důvěru. Měly by jim podléhat pouze služby vytvářející důvěru, které jsou poskytovány veřejnosti a které mají vliv na třetí osoby. Toto nařízení by se nemělo vztahovat ani na aspekty související s uzavíráním a platností smluv nebo jiných právních povinností, pokud existují požadavky na formu stanovené vnitrostátním právem nebo právem Unie. Neměly by jím být dotčeny ani vnitrostátní požadavky na formu týkající se veřejných rejstříků, zejména obchodních rejstříků a katastrů nemovitostí.

Bod 22 odůvodnění: Aby se přispělo k obecnému přeshraničnímu využívání služeb vytvářejících důvěru, mělo by být možné použít je ve všech členských státech jako důkaz v soudním a správním řízení. Je na vnitrostátním právu, aby vymezilo právní účinky služeb vytvářejících důvěru, nestanoví-li se v tomto nařízení jinak.

Bod 49 odůvodnění: Toto nařízení by mělo zavést zásadu, že elektronickému podpisu by neměly být upírány právní účinky na základě skutečnosti, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikovaný elektronický podpis. Právní účinky elektronických podpisů v členských státech by však měly být vymezeny vnitrostátním právem, s výjimkou požadavků stanovených v tomto nařízení, podle něhož by měl mít kvalifikovaný elektronický podpis rovnocenný právní účinek jako podpis vlastnoruční.

Článek 2 odst. 1: Toto nařízení se vztahuje na systémy elektronické identifikace oznámené členskými státy a na poskytovatele služeb vytvářejících důvěru usazené v Unii.

Článek 2 odst. 3: Tímto nařízením není dotčeno vnitrostátní právo ani právo Unie týkající se uzavírání a platnosti smluv či jiných právních nebo procesních povinností týkajících se formy.

Článek 3 bod 10: Pro účely tohoto nařízení se rozumí: (...) „elektronickým podpisem“ data v elektronické podobě, která jsou připojena k jiným datům v elektronické podobě nebo jsou s nimi logicky spojena a která podepisující osoba používá k podepsání;

Článek 25 odst. 1: Elektronickému podpisu nesmějí být upírány právní účinky a nesmí být odmítán jako důkaz v soudním a správním řízení pouze z toho důvodu, že má elektronickou podobu nebo že nespĺňuje požadavky na kvalifikované elektronické podpisy.

Článek 25 odst. 2: Kvalifikovaný elektronický podpis má právní účinek rovnocenný vlastnoručnímu podpisu.

III. Vnitrostátní právo a judikatura relevantní pro odpověď na předběžnou otázku

11) Zákon ze dne 17. listopadu 1964 o občanském soudním řádu (Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, Dz.U. z roku 2021, č. 1805, konsolidované znění ze dne 4.10.2021):

Článek 126 odst. 1 bod 6: Každé podání musí obsahovat: podpis účastníka řízení nebo jeho právního zástupce či zmocněnce;

Článek 126 odst. 5: Podání učiněné prostřednictvím komunikačního a informačního systému musí být opatřeno kvalifikovaným elektronickým podpisem, důvěryhodným podpisem nebo osobním podpisem.

Článek 125 odst. 2¹: Pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo byla učiněna volba činit podání prostřednictvím komunikačního a informačního systému, předkládají se v dané věci podání pouze prostřednictvím komunikačního a informačního systému. Podání, která nejsou předložena prostřednictvím komunikačního a informačního systému, nemají právní účinky, které zákon spojuje s předložením podání k soudu, o čemž soud podatele informuje.

Článek 125 odst. 2^{1a}: Volba předkládání podání prostřednictvím komunikačního a informačního systému a následné předkládání těchto podání prostřednictvím tohoto systému jsou přípustné, pokud je to z technických důvodů na straně soudu možné.

12) Zákon ze dne 17. února 2005 o informatizaci činnosti subjektů plnících veřejné úkoly (ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, Dz.U. z roku 2023, č. 57, konsolidované znění ze dne 9.1.2023):

Článek 3 bod 13: Pro účely tohoto zákona se (...) elektronickou platformou pro služby veřejné správy rozumí komunikační a informační systém, v němž veřejné instituce poskytují služby prostřednictvím jednotného přístupového místa na internetu.

Článek 3 bod 14a: Pro účely tohoto zákona se (...) důvěryhodným podpisem rozumí elektronický podpis, jehož pravost a integrita je zajištěna elektronickou pečetí ministra odpovědného za informační technologie a který zahrnuje: a) údaje identifikující osobu určené na základě prostředku elektronické identifikace vydaného v systému uvedeném v čl. 20aa bodě 1 a obsahující: – jméno (jména) – příjmení, – číslo PESEL [polská obdoba rodného čísla], b) identifikátor prostředku elektronické identifikace, s jehož použitím byl podpis připojen, c) čas jeho připojení;

13) Usnesení Nejvyššího soudu (Sąd Najwyższy) ze dne 23. května 2012, sp. zn. III CZP 9/12:

1.

„Podání opravného prostředku elektronickými prostředky je přípustné pouze tehdy, stanoví-li tak zvláštní předpis (čl. 125 odst. 2; nyní článek 125 odst. 2¹ občanského soudního řádu).

2.

Výtisk nepřipustného opravného prostředku podaného elektronickými prostředky lze považovat za opravný prostředek, který nebyl podán elektronickými prostředky, pokud je odstraněn nedostatek podpisu (čl. 130 odst. 1 ve spojení s čl. 126 odst. 1 bodem 4 občanského soudního řádu); dnem podání tohoto opravného prostředku u soudu je pak den, kdy byl výtisk vyhotoven (čl. 130 odst. 3 občanského soudního řádu)“.

IV. Odůvodnění předběžné otázky Soudního dvora.

14) Předmětem tohoto řízení je posouzení návrhu na vyloučení vyššího soudního úředníka, který při posuzování návrhu na vyznačení doložky vykonatelnosti vyzval navrhovatele, aby odstranil formální nedostatek žádosti o osvobození od soudních poplatků tím, že k ní připojí podpis. Navrhovatel však zastává názor, že žádost nemusí podepisovat „vlastnoručním“ podpisem, neboť ustanovení nařízení eIDAS umožňují předložit soudu podání podepsané elektronickým podpisem. Návrh na vyloučení vyššího soudního úředníka byl rovněž opatřen pouze elektronickým podpisem. Spor v projednávané věci se tedy týká právních otázek, přičemž správný výklad ustanovení nařízení eIDAS je rozhodující pro zodpovězení otázky, zda má být návrh na vyloučení vyššího soudního úředníka přijat a projednán, nebo zda má být považován za obsahující formální nedostatky s tím, že je důvodné vyzvat navrhovatele k jeho doplnění. Správný výklad ustanovení nařízení eIDAS je relevantní i pro možnost předkládat soudu jakákoli

podání, pokud jsou opatřena elektronickým podpisem namísto vlastnoručního podpisu.

15) Odpověď Soudního dvora na tuto otázku je relevantní z hlediska zásady jednotnosti unijního práva. Unijní právo by mělo být ve všech členských státech uplatňováno v plném rozsahu stejným způsobem. Jednotný právní řád ve všech členských státech je jednou ze základních hodnot unijního práva.

16) V Polsku většina soudů neuplatňuje ustanovení nařízení eIDAS týkající se možnosti předkládat soudu písemnosti podepsané elektronickým podpisem, zaručeným elektronickým podpisem nebo kvalifikovaným elektronickým podpisem. To zřejmě vyplývá především ze znění ustanovení občanského soudního řádu, která podmiňují možnost předložení podání podepsaného elektronickým, důvěryhodným nebo osobním podpisem existencí komunikačního a informačního systému umožňujícího předkládání takových podání u soudu (čl. 126 odst. 5 občanského soudního řádu). Ani předkládající soud takovým systémem nedisponuje. Polský zákonodárce v čl. 125 odst. 2^{1a} občanského soudního řádu výslovně uvádí, že daný soud musí mít komunikační a informační systém, aby bylo možné jeho prostřednictvím překládat podání.

17) Ustálená judikatura polských soudů a dlouholetá praxe dokládají, že v Polsku jsou uznávána pouze podání podepsaná „vlastnoručním“ podpisem. To platí pro podání učiněná v běžném občanskoprávním řízení. Některá jiná řízení skutečně umožňují předkládat podání elektronicky, např. řízení o elektronickém platebním rozkazu, insolvenční řízení. Takový názor zaujal především Nejvyšší soud (Sąd Najwyższy) v usnesení ze dne 23. května 2012, sp. zn. III CZP 9/12. Toto usnesení však bylo vydáno na základě právního stavu z doby před nabytím účinnosti ustanovení nařízení eIDAS.

18) Článek 126 odst. 1 bod 6 občanského soudního řádu sice uvádí, že každé podání by mělo obsahovat podpis účastníka, ale neupřesňuje, zda může být tento podpis připojen v jiné formě než ve formě „vlastnoručního“ podpisu. Je to teprve několik let, co vnitrostátní zákonodárce v čl. 126 odst. 5 občanského soudního řádu stanovil možnost předložit podání podepsané elektronicky, pokud existuje komunikační a informační systém určený k tomuto účelu. Je však třeba zdůraznit, že požadavek vlastnoručního podpisu se vztahuje pouze na procesní podání. Pokud jde o všechny ostatní písemnosti používané v průběhu soudního řízení (zejména jako důkazy), jsou připuštěny do spisu v souladu s ustanoveními nařízení eIDAS a jejich účinky jsou posuzovány podle vnitrostátního práva.

19) Přitom z čl. 25 odst. 1 nařízení eIDAS vyplývá, že k elektronickému podpisu nelze přistupovat diskriminačně a nesmí mu být upírán právní účinek pouze z toho důvodu, že je v elektronické podobě nebo že nesplňuje požadavky na kvalifikovaný elektronický podpis. Toto ustanovení zároveň neupřesňuje, jaký právní účinek má tento podpis mít. Rovněž první věta bodu 49 odůvodnění nařízení eIDAS uvádí, že k elektronickému podpisu nelze přistupovat diskriminačně s odůvodněním, že se jedná o elektronický podpis.

20) Podle předkládajícího soudu je právní účinek elektronického podpisu upraven zejména v bodech 22 a 49 odůvodnění. Podle něj je tento účinek určen vnitrostátním právem. Pouze v případě kvalifikovaného elektronického podpisu je z ustanovení nařízení eIDAS zřejmé, že podpis má mít stejný účinek jako vlastnoruční podpis.

21) Jak bylo vysvětleno výše, ustanovení polského občanského soudního řádu připouští možnost předkládat podání s elektronickým podpisem (kvalifikovaným, důvěryhodným, osobním) pouze tehdy, pokud má soud k dispozici příslušný komunikační a informační systém. Podle předkládajícího soudu musí z výše uvedeného vyplývat, že jelikož soud nedisponuje komunikačním a informačním systémem, není povinen přijmout podání podepsané elektronicky. Takový dopis podaný mimo komunikační a informační systém trpí formální vadou v podobě nesprávného podpisu.

22) Nicméně podle názoru předkládajícího soudu je třeba mít na paměti i obsah ostatních bodů odůvodnění nařízení eIDAS, z nichž vyplývá, že cílem nařízení eIDAS je posílit důvěru v elektronické transakce na vnitřním trhu mezi občany, podniky a orgány veřejné moci. Podle předkládajícího soudu je tedy možné vykládat ustanovení nařízení eIDAS i tak, že z nich vyplývá povinnost přijmout podání podepsané elektronicky s ohledem na sjednocení komunikačních a informačních systémů v členských státech a na zajištění nediskriminačního zacházení s těmito systémy.

23) V této souvislosti může být relevantní skutečnost, že Polsko neoznámilo Komisi žádný komunikační a informační systém podle ustanovení nařízení eIDAS. Do dnešního dne zejména nebyl oznámen (...) systém propojený s důvěryhodným podpisem, s nímž bylo podání navrhovatelem předloženo. Mezitím z čl. 2 odst. 1 a 3 nařízení eIDAS podle všeho vyplývá, že ustanovení nařízení eIDAS se uplatní výlučně na systémy elektronické identifikace, které byly členským státem oznámeny. (...) nemá [to] vliv na vnitrostátní ani unijní právo související s uzavíráním a platností smluv či procesních povinností.

24) Podle názoru předkládajícího soudu vede správný výklad ustanovení nařízení eIDAS k závěru, že toto nařízení pouze zavádí nástroje, pomocí nichž lze provádět technologická zlepšení, ale neukládá povinnost je uplatňovat, a zejména nenahrazuje přijatá vnitrostátní řešení týkající se zejména právních účinků podání.

25) Je možné, že takový výklad neurychluje procesy spojené s rozvojem inovací v soudních řízeních, nicméně se zdá, že záměrem unijního normotvůrce nebylo uložit členským státům, aby v rámci soudních řízení přijaly konkrétní řešení pro používání elektronických podpisů. Je patrné, že je to dáno především technologickými možnostmi dotčeného členského státu.

26) Opačný výklad vede k závěru, že bez ohledu na existenci komunikačního a informačního systému a jeho oznámení Komisi by soudy všech členských států Evropské unie měly jednotně přijímat podání podepsaná elektronicky. Takový

výklad by vedl ke sjednocení otázky předkládání podání k soudům všech členských států.

27) Odpověď Soudního dvora umožní zajistit konformní výklad vnitrostátního práva a zároveň určit, zda je ve věci projednávané vnitrostátním soudem nutné přijmout podání navrhovatele ve věci vyloučení vyššího soudního úředníka, nebo zda je nutné navrhovatele vyzvat, aby odstranil formální nedostatek podání tím, že k němu připojí vlastnoruční podpis.

[OMISSIS]

SOUDNÍ PŘÍKAZ

1.

[OMISSIS] [otázka doručení opisu usnesení]

2.

[OMISSIS] [otázka anonymizace]

3.

[OMISSIS] [otázka předání soudního spisu]

4.

[OMISSIS] [zbývající procesní otázka]

K., dne 28. dubna 2023

[OMISSIS]